

A trágárság nem közéleti kategória

Az uszító ellenzéki hangnem szomorú következménye a Nagy Blanka-jelenség

Szerintem nincs olyan kamasz a világon, aki ne próbálná meg követni/elkövetni mindazt az ocsmányságot, amelyet a társadalomban, annak mikro- és makrokörnyezetében, a digitális világ szennyében lát, tapasztal. A pubertáskor komoly fejlődési krízissel jár, hiszen a fiatal problémamegoldó képessége még éretlen, mégis vitatkozik, ellenáll, keresi önmagát. Ebben a nagy celebrajongó világban pedig csak egy utat talál a sikerhez: kitűnni a többi közül. Bármivel.

Híres/hírhedt akar lenni, minél gyorsabban és könnyebben, végül is a liberális világ imádja az értéktelenséget. Mindegy, miként, de másnak kell lennie, mert ő természetesen nem tartozhat az átlagos senkik közé. Graffitivel tesz tönkre mindent, részegen őrijong, narkózik, káromkodik, mint a kocsis, sztrájkol, tüntet, vagy éppen üzenget, mert ő már mindent tud.

Sőt van, aki még azt is elhiszi, hogy pár ocsmány, hangosan kimondott mondatától fél egy ország kormánya. Elhiszi, mert a celebcsináló ellenzéki média azonnal felkapja, „hatalmas beszédnek” titulálja trágár mondatait, és néhány abnormális felnőtt még büszke is a mocskolódo gyerekekre. Az pedig csak hab a tortán, hogy az ellenzéki országgyűlési képviselőnők egységesen felsorakoznak a minősíthetetlen stílus mellett.

Nemes egyszerűséggel „erősnek” minősítik a trágár szavakat, és megnyugtatják a lányt, hogy ők is szoktak ilyeneket használni időnként. „Nincs ezzel baj”, írják. De bizony, nagy baj van ezzel. Azzal nincs gond, hogy a nevezett hölgyek nyílt levélben állnak ki a mosdatlan szájú lány állítólagos bátorsága mellett. Lelkük rajta. De hogy felnőtt emberek, akik egy ország sorsát akarják irányítani, nyíltan kiálljanak egy tini ocsmány stílusa mellett, elkeserítő.

Nem Nagy Blanka mondanivalójáról beszélek, mert az színvonal alatti. („Egy undorító, alattomos, ocsmány és fertőző járvány járja az országot. Ez nem a pestis, nem az ebola, nem a kergemarhakór, pedig kicsit hasonlít rá. Ezt a járványt úgy becézzük, hogy Fidesz. [...] üzenem annak a bajszos f...sznak és az összes fideszes képviselőnek – legyen kecskeméti, félegyházi, szegedi vagy bárhonnán –, hogy álljon hátrébb eggyel, és ba...a arcon magát.”)

Vagyis a Nagy Blanka-jelenségről van szó, amely nem új keletű, de úgy minőségében, mint mennyiségében újszerű. A kérdés csak az, hogy mit kezdünk vele. Mert az utóbbi években elképesztően szabad szájúvá vált a fiatalok nagy része. És ebből a szempontból igazán fontos, hogy a szólásszabadság nem azonos a szabadszájúsággal. Volt alkalmam trágár fiataloktól megkérdezni, hogy szüleik mit szólnak a stílusukhoz.

A válasz szinte mindig azonos volt: ők is így beszélnek. A tanár meg jobb, ha egy szót sem szól, mert a gyermeki jogok alapján feljelentik zaklatásért, vagy a szülők megverik a tanárt, mert az önmegvalósító csemetéjük lelki fejlődését megzavarta azzal, hogy rászólt.

Hát ezt érte el hosszú távon az a rendszer, amely az értelmiség kiirtását látta elsőrendű feladatának, és ezt a stílust fejlesztené tovább az az útszéli hangnem, amely bátorítja és sztárolja a Blanka-féle megnyilvánulást. Persze lehet tüntetni, lehet lázadni, negatív véleményt mondani, még ha az nem is kiforrott vagy éppen abszolút butaság. De ember módjára.

Mindenesetre az azért nagyon érdekelne, hogy a Blanka-stílus névadója a legvulgárisabb szavak parádés ismeretén kívül vajon tisztában van-e például azzal, hogy annak a bajszos embernek, akinek mocskos szájjal üzent, mi a pozíciója, milyen hatásköre van, és az állam felépítésének hierarchiájában hol foglal helyet?

Tudja-e, hogy az a „bajszos” a Föld nevű bolygó megmentésének egyik élharcosa, pont azért, hogy a Blankák ükunokái is élvezhessék Földünk mai klímáját?

Meg úgy egyáltalán, tudják-e a Blankák, hogy mi az az állam, mik a feladatai, mi az államháztartás, hogy működik az a társadalom, amelyben büntetlenül, ocsmány módon lehet hóbörögni, mocskolódni, trágárkodni, tele szájjal hiányolva a szólásszabadságot? Tudják-e, hogy ezt a szabadságot (no nem a szabadosságot!) pont az olyan embereknek köszönhetik, mint az a bajszos, aki nek üzent a női trágárság ikonjává váló tini?

De eltértem a lényegtől. A stílustól, amely egyébként maga az ember. Bencédy József, a magyar nyelv ismert védelmezője írta le a következő sorokat a Pedagógiai Folyóiratok 2010/2. számában egy fiatal lány utcai trágár beszédét és „karjelzését” hallva, látva: „Ez a modor és szóhasználat még csak tegnap sem volt ennyire elvadult és gyakori. Mi áll e jelenség mögött, minthogy a szó csak szolgál? Az 1989–90-ben bekövetkezett rendszerváltozással megindult folyamatban számos, korábban elnyomott, háttérbe szorított, mellőzött társadalmi réteg került előtérbe; a társadalmi, műszaki, technikai fejlődést kísérő jelenségek megemésztenül, végiggondolatlanul terjedtek, jelszószerűvé váltak széles rétegekben; megnőtt az ifjúság szerepe, befolyása, a köznyelv általános állapotára gyakorolt hatása; a társadalom addigi hagyományos szerkezete felbomlott. E kavargó, fortyogó világban széles körű és veszélyes szerephez jutottak olyan jelszók, mint: valósítsd meg önmagadat; hirtelen gyakorlattá vált a fogyasztás korlátlan növelése, az élet örömeinek hajszolása, az ital, a drogok, a szex révén, s mindez kitermelte a maga életszemléletét, filozófiáját, szókincsét, nyelvhasználatát.”

Állításával teljesen egyetértve már nem is csodálkoztam, csak megdöbbenem a 2012-es irodalomérettségi 6. tételének javasolt kidolgozása első mondatán: „A trágárságot azért is alkalmazhatja az irodalom, mert így az ifjúság jobban bele tudja élni magát a történetbe, és a hétköznap, kevésbé tanult ember számára is könnyebben emészthető és érthető lesz.” Megismétlem: ha trágár az irodalmi anyag alkotója, az ifjúság jobban beleéli magát a történetbe.

Hátborzongató és elkészerítő állítás. Vagy igazság? Az, hogy nagy írók, költők néha trágár kifejezésekhez nyúlnak műveikben, nekem nem tetszik, de élvezze, akinek igénye van rá. William Shakespeare-nél, Madách Imrénél, Alexandre Dumas-nál, Gárdonyi Gézánál, Arany Jánosnál azért ez nem igazán jellemző. Petőfi Sándornak meg megbocsátjuk a Mit nem beszél a német... című verse csúnya szavát.

Ja, hogy Shakespeare is tud káromkodni a IV. Henrikben? „A fene beléd, te éhenkórász, te angolnabőr, te szárított marhanyelv, te ökörcímer, te tökehal! Ó, csak volna bennem elég szusz, hogy elmondjam, mihez hasonlítasz, te szabórőf, te kardhüvely, te nyílvezzőtök, te nyomorult gyíkleső...” Mit nem adnék, ha a mi Blankáink így káromkodnának! És de jó lenne, ha a fiatalok nem a trágárság miatt élnék bele magukat a történetbe, hanem a történet érdekessége, értéke, emberhez méltó nyelvezete, az általa keltezt érzelmek megértése, átélése miatt.

Bizony, nagy a felelőssége a mindenkori értelmiségnek. Jó lenne, ha az újságírók, a beszélgetőműsorok résztvevői, művészek, közszereplők, politikusok példát mutatnának abban, hogy trágárság nélkül is lehet kritikát, véleményt, érzelmet kifejezni, közvetíteni.

De addig, amíg a megfelelő értékítéletre képtelen fiatalok azt látják, hogy parlamenti képviselők színjátékot hazudva ripacskodnak, sírnak, korláton másznak, földön fetrengenek a szólásszabadság jegyében, és nyíltan támogatják a trágárságot, miben reménykedünk? Amikor azt hallják a tinik, hogy a liberális Bósz Anett szerint a gyerek ne anyának szólítsa az édesanyját, hanem keresztnevén, hogy is akarjuk elérni az idősebbek, például a szülők tiszteletének biztosítását? Ha azt tapasztalják, hogy a minősíthetetlen, nyomdafestéket nem tűrő véleményeket lájkolják leginkább az emberek az értékromboló közösségi oldalakon, mit várunk a jövőtől?

De nem ragozom. Minden normálisan gondolkodó ember érti, miről beszélek. Az örök érvényű értékek lassú eltűnéséről. Az olyan értékek eltűnéséről, amelyek emberré tették az embert.

* *Megjelent a Magyar Idők 2019. 01. 21-ei számában.*